

Petőfi, a visszavárt és visszatérő hős

Petőfit 1849. július 31-én a segesvári csatában látták utoljára. Bár halálára vonatkozóan több közvetett tárgyi bizonyíték is előkerült, a köztudat nem volt hajlandó elfogadni a népszerű költő elestének hírét. Egressy Gábor az ütközet után kilenc nappal írt naplóbejegyzésében is úgy vélekedett, hogy nem biztos, hogy Petőfi elesett, és valószínűleg feleségénél Tordán tartózkodik.¹ Többen is úgy tudták, hogy látták élve a csata után.² Van, aki úgy vélte, hogy pusztán a rá váró halálos ítélet miatt tűnt el.³ Egy szilágysági adatközlő szerint „valaki látta, hogy feltették egy társzekerre. Vitték a foglyokat, s ott vót ő is.”⁴ Egy brassói honvéd pedig azt bizonygatta, hogy a csata után sebesülten egy szobában feküdt a költővel.⁵

A mondává formált szövegek között viszonylag ritkák azok, melyek Petőfi halálhírét erősítik. Igaz, ezek között is szerepel több olyan folklórszöveg, amely egy-egy olyan vándortípust, vándormondát hangsúlyoz, melyek közvetve a tárgyalta hagyománykörrel is rokoníthatók (folyóba temették, azért nem találják sehol;⁶ sírját lovakkal tipratták le, hogy helyét senki ne tudja meg).⁷ Más adat szerint exhumálták a költő feltételezett sírját, és megállapították, hogy az abban talált csontváz nem lehetett Petőfié.⁸

MAGYAR ZOLTÁN (1967) néprajzkutató, író, folklorista, a Magyar Kutatási Hálózat Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézetének tudományos főmunkatársa.

- 1 Egressy Gábor: *Törökországi napló, 1849–1850*. Pest, 1851, 8.
- 2 Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívuma – a továbbiakban: EA – 2065/386., 574. – Aukner Tibor gyűjtései, 1947.
- 3 EA 2065/386. – Aukner Tibor gyűjtései, 1947. Mások szerint hűtlen felesége miatt: Dienes András: *A legendák Petőfije*. Budapest, 1957, Magvető, 269.
- 4 Magyar Zoltán: *A Szilágyság mondahagyománya*. (Magyar Népköltészet Tára VII.) Budapest, 2007, Balassi, 223.
- 5 EA 9388/33. – Fonyó Pál gyűjtése, 1947.
- 6 Dienes András: i. m. 267.
- 7 Dienes András: i. m. 265–266.
- 8 Dömötör Ákos: *Hősök és vértanúk. Mondák és visszaemlékezések a szabadságharcról*. Budapest, 1998, Magyar Néprajzi Társaság, 51.

Már az 1850-es évektől általánosnak volt mondható az a képzet a köztudatban, hogy Petőfi él.⁹ E vélekedést egyes ponyvanyomtatványok még tovább is erősítették. Ezzel egyenes arányban terjedt visszavárásának, közeli visszatér-
tének hite. Már Kálmány Lajos is említette, hogy a székelyek még a Petőfi-szobor leleplezése alkalmával is azt beszéltek, hogy a nagy költő él, és ha majd vesze-
delem fenyegeti az országot, vissza fog térni.¹⁰ Hasonló hírek kivált az Alföldön terjedtek.¹¹

A különféle populáris nyomtatványok¹² segítették elterjedni Petőfi ún. szibi-
ériai legendáját. Ennek lényege, hogy a költő nem halt meg, hanem fogságba
esett Segesvárnál, és az oroszok mint hadifoglyot Szibériába hurcolták. Az ilyen
tartalmú híreket egy-egy valóban elhurcolt, majd később hazatért hadifogoly
beszámolója még tovább erősítette. Ilyenek még az első világháborút követően
is szép számmal akadtak, e hagyomány újabb felvirágzását eredményezve –
immár a 20. század első negyedében. S ami talán a legfontosabb: ezek a „hír-
hozók” rendszerint meg voltak győződve állításaik hitelességéről (láttak egy
kéziratos verset, melyet állítólag Petőfi írt; egy keresztet, amely az ő sírját je-
lölí stb.).

Barátosi Lénárt Lajos 1909-ben egy Ázsia-kutató expedíció tagjaként meg-
fordult Csitában is, ahol arról szerzett tudomást, hogy a Bajkál-tó mellett van
egy Kerezs (lásd: Kőrös) nevű, magyar hadifoglyok utódai által lakott falu, me-
lyet még egy Petrovics nevű volt magyar őrnagy épített.¹³ Egy Szabolcs-Szatmár
vármegyei adatközlő – közelebbről meg nem jelölt újságcikk alapján – egy Hajdú
nevű szibériai községben vélte megtalálni a költő hadifogságának a helyét. Az
elbeszélése szerint ez a falut csakis magyarok lakták, és Petőfi egy közeli szén-
bányában dolgozott. A hivatkozott cikk írója állítólag járt is ezen a településen,
és a helyiek a temetőben megmutatták neki Petrovics Alexandri sírját. Mint
a cikkben olvasható: „Kezdték osztán kutatni utána, de nem engedték ezt a tör-
ténelmet megdönteni.”¹⁴ Egy kiskunsági volt orosz hadifogoly állítólag beszélt
még olyanokkal is, akik Petőfit ismerték: e verzió szerint egy ólombányában
dolgozott a költő, és kintléte alatt sok verset írt.¹⁵

9 További adatok: Dobos Ilona: Petőfi mondák. *Ethnographia* 84 (1973), 418–429.

10 EA 2875/113. – Kálmány Lajos gyűjtése.

11 EA 2065/529. – Aukner Tibor gyűjtése, 1947; Penavin Olga: Petőfi a jugoszláviai magyarok
emlékezetében. *A Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményei* 4 (1972), 136; Dobos Ilona:
i. m. 422.

12 Lásd Baróti Lajos: *Petőfi a ponyván és a népirodalomban*. Budapest, 1910, Kunossy, Szilágyi és
Társaság kiadása; Péterfy Tamás: *Petőfi regék*. Marosvásárhely, 1910, 89–92.

13 Dienes András: *A Petőfi titok*. Budapest, 1949, Dante, 165–166.

14 EA 2121/5. – Dégh Linda gyűjtése, 1947.

15 Dömötör Ákos: i. m. 62. – Nagy Czirok László gyűjtése. Hasonlóképpen még élő szemtanúkra
hivatkozott egy zengővárkonyi adatközlő is (EA 2049/184. – Orosz Gellért gyűjtése, 1947).
Lásd még Bencze Cs. Attila: Segesvár után. *Falvak Dolgozó Népe*, 1972, 52. szám, 11; Bosnyák
Sándor: A magyarok krónikája napjaink színhagyományában. *Örökség*, 1993, 2. szám, 56.

Többen arról is tudni véltek, hogy Szibériába kerülve Petőfi megnősült, családot alapított, és utódai még ma is ott élnek.¹⁶ Bácskai hagyomány szerint mint hadifogoly, egy grófi házhoz került, és a gróf lányát zenére tanította, majd később elvette feleségül.¹⁷ Egy az 1930-as években feljegyzett hadifogoly-legenda szerint Paridovics Iván tanító, Protics Lázár vegyész-mérnök és Kovacsevics István tanár azt állították, „hogyan ők hárman az első világháború idején beszéltek egy Viktorovics Petrov nevű cári lovassági alezredessel, aki unokája volt Petőfi Sándornak. Szerintük a költő mint hadifogoly megnősült, elvette a csitai kereskedő lányát. Az unoka megmutatta Paradovicsnak és társainak a nagyapja »három kötet kéziratát, fehér papírra írva, kötetekbe fűzve« – azzal a megjegyzéssel, hogy a költő-nagyatya kívánsága szerint ez nyilvánosságra nem hozható. »Lehet, hogy még ma is megvan« –, ezzel a népmesezáradékkal fejeződik be a levegőben függő nyilatkozat.”¹⁸

Még direkter értelmiségi hatást, illetve eredetet tükröznek azok a kósza hírek, miszerint Petőfi valamely egyéb külföldi országba menekült. A legregényesebb ilyen történet szerint a költő Szerbiába került, ahol Crna Travában mint ortodox sekrestyés, Petrus álnéven élt évtizedekig. Verseket írt, melyeket ő maga fordított szerb nyelvre – majd egy éjszaka nyomtalanul eltűnt Crna Travából is. E híradás a belgrádi *Vreme* című lapban jelent meg, s szerzője a lelkész fiára, bizonyos Popovics nevű tanár elbeszélésére alapozta értesüléseit. Az újságíró még hozzáfűzte, hogy Petőfi eredetileg Törökországba szökött, és egy ideig Konstantinápolyban élt, ahol kitanulta a könyvkötő mesterséget, de mivel az ottani orosz követségen értesültek kilétéről, jobbnak látta Szerbiába menekülni.¹⁹

Egy bábolnai adatközlő ugyancsak a törökországi verziót hallotta:

„Nálunk az öreg emberek még ma sem hiszik el, hogy Petőfi meghalt volna. Úgy volt az, hogy egy mély kútban húzta meg magát, azért nem találták meg az oroszok, pedig ugyancsak keresték. Három nap, három éjjel volt a kútban, akkor kimászott, és pásztorfiúnak öltözve szökött Törökországba Kossuth után. Ide többé nem tért vissza, mert nem akart rab hazában élni. Ezt kérem szépen az édesanyám hallotta egy Mártony nevű tanítótól lánykorában.”²⁰

16 EA 2065/10., 244. – Aukner Tibor gyűjtései, 1947); Faragó József: 1848–1849-es erdélyi népmondák (1948–49-es emlékekkel.). In: *Folklorisztika 2000-ben. Tanulmányok Voigt Vilmos 60. születésnapjára*, I. (Szerk.: Balázs Géza – Csoma Zsigmond – Jung Károly – Nagy Ilona – Verebélyi Kincső.) Budapest, 2000, 82.

17 Penavin Olga: i. m. 134.

18 Dienes András: *A Petőfi titok*. 167. A szibériai legenda további irodalmához: Ferenczi Zoltán: *Petőfi eltűnésének irodalma*. Budapest, 1910; Péterfy Tamás: i. m. 137–141; Fekete Sándor: *A szibériai métely. Egy Petőfi-legenda feltámadása és újbóli elhantolása*. Budapest, 1990, Magvető – főként a barguzini legenda kapcsán; Kovács László: *Csalóka lidércfény nyomában. A szibériai Petőfi-kutatás csődje*. Budapest, 2003, Argumentum.

19 *Magyar Hírlap*, 1931. július 7., 5.

20 EA 2065/387. – Aukner Tibor gyűjtése, 1947.

Van, aki úgy tudta: csak Romániába szökött Sándor fejedelemhez,²¹ míg mások – viszonylag elterjedt vélemény – szerint: Amerikába. Egy Petőfiről szóló ponyva azt írja, hogy Szibériából próbált oda eljutni, többek szerint viszont Kossuth példáját követte.²² Az „amerikás változat” már a szabadságharcos veteránok elbeszélései között is szerepelt:

„Hogy hogyan halt meg Petőfi, azt pontosan nem tudom... de vótak azér’ sokan, akik várták haza. Azt is beszélték, hogy Amerikába ment, oszt ott élt még tovább, csonkán. De csak úgy járt ő is, mint az öregapám testvére, akiről már beszéltem. Várták őt is, de nem jött meg soha.”²³

A tárgyalt témához legszorosabban kapcsolódó narratívumok azok a történetek, melyek azt beszélnek el, hogy Petőfi Magyarországon bujdosik. Már 1850 júliusában azt jelentették Bachnak, hogy Kossuth ügynököket küldött Magyarországra, köztük Petőfit: „Petőfi Sándor, az ismert magyar költő nincs Párizsban, hanem juhászbojtárnak maszkíroszva a Muraközben, és pedig annak horvátországi részén tartózkodik.” Egy londoni spionjelentés pedig három évvel később az alábbi szóbeszédet örökítette meg: „A népszerű népköltő Petőfy, akit halottnak tartanak, Pest vármegyében rejtőzködik, felesége, hogy nyomát el-mossa, beleegyezésével házasságra lépett...”²⁴ Egy Pest vármegyei történet szerint – amelyről Dienes András úgy vélte, Dumas *Monte Christo grófja* című regényének hatását is magán viseli – a hazatérő költő hintója „éppen akkor állt meg pesti lakása előtt, amikor onnan kifordult egy nászmenet: a felesége ment esküvőre »egy némettel«, a költő ezt meglátva, örökre elbujdosott.”²⁵

Van, aki úgy hallotta, hogy a költő Lantos néven a Trencsén vármegyei Illaván raboskodott a fegyházban,²⁶ más verzió szerint Ferenc Jóska elé került, aki megbocsátott neki.²⁷ Többnyire azonban a bujdosó, inkognitóban fel-felbukkanó Petőfi a hőse ezeknek a történeteknek.²⁸ Diási öregek szerint a költő 1856-ban az ottani pincékben rejtőzött el.²⁹ Volt, aki úgy hallotta, hogy az Alföldön csikósokkal borozgatott, mások, hogy a Bakonyban betyárokkal társult, megint

21 EA 2065/214. – Aukner Tibor gyűjtése, 1947.

22 Péterfy Tamás: i. m. 137–141.

23 Dobos Ilona: i. m. 421; uő.: *Paraszti szájhagyomány, városi szóbeliség*. Budapest, 1986, Gondolat, 137.

24 Sándor József: *Nemes Petőfi Sándor Szabadszálláson született és Szibériában halt meg*. Budapest, 1939, Szerző kiadása, 107; Alexa Károly: „Csokolom a lelketeget...” Százharminc éve halt meg Szendrey Júlia. *Magyar Nemzet*, 1998. szeptember 5., 17.

25 Dienes András: *A Petőfi titok*, 140.

26 Dobos Ilona: *Petőfi mondák*. 421; Uő.: *Paraszti szájhagyomány, városi szóbeliség*. 1986, 137.

27 Dienes András: *A Petőfi titok*, 140.

28 Penavin Olga: i. m. 135; Dobos Ilona: *Petőfi mondák*, 423–424.

29 EA 2065/388. – Aukner Tibor gyűjtése, 1947.

mások, hogy mint vándor Erdélyben kastélyokat látogat.³⁰ Egy gyergyói népi elbeszélés ugyancsak mint az országot járó vándort láttatja.³¹

Dobos Ilona utalt arra, hogy a szlovákok körében is terjedtek mondák Petőfi szibériai fogságáról és álruhás megjelenéséről.³² Régi nagybányai hagyomány szerint a városszéli *Petőfi-tanya* a bujdosó Petőfi ott jártának az emléke: „A szabadságharc leverése után Petőfinek is bujdosnia kellett. Az édesanyjával a Farkastanyán húzódott meg egy kis házban. A ház előtti kis padon írta a szomorú verseit. Ez kőből volt, meg egy asztal is volt ott kőből. Abba még a nevét is belevészte. Mikor a bányászok megtudták, hogy Petőfi ott lakik, mentek keresni, de már nem találták ott. Akkor elnevezték azt a helyet *Petőfi-tanyának*, és még ma is úgy hívják.”³³

Az abaúji Bodollón mint bodrogi közeli hagyományt mesélték el az alábbi történetet:

„Azt mondta [egy bodrogi közeli idős férfi], hogy jó pár évvel azelőtt, a '80-as évek elején lehetett, egy reggel elkezdtek mondogatni a falujukban, hogy Petőfi ott van a határban, hever egy eperfa alatt és ír egy könyvbe. Azt mondták rá, hogy bolondság, de csak egyre erősítették, hogy de igaz, Petőfi van ott. Néhanyan, katonaviselt emberek, kimentek a határba, hogy megnézzék. A faluhoz közel, az országút töltésénél tényleg láttak egy embert a fűben heverni. Őszöreg ember volt, nagy üstöke volt, kecskeszakálla, igazán olyan volt, mint Petőfi Sándor a képeken, csak meg volt öregedve. Egy vastag könyv volt előtte, abba írt valamit plajbásszal, fel se nézett. Szóba akartak ereszkedni vele, de csak rájuk pillantott, egy szót sem válaszolt, csak írt tovább a könyvbe. Nem tudták, mit csináljanak, mert bizonyosak azért nem voltak, hogy tényleg Petőfi a vándorló, vagy nem.

Volt közöttük egy igen kitanult ember, az bejárta a fél világot, Amerikában is volt, nagyon furfangos ember volt. Az azt mondta: »Meglátjátok, nekem kivallja, hogy kicsoda«. Úgy tettek, mintha elmentek volna, de a mezőn át ügyesen mögéje kerültek a vándorlónak, hogy az észre se vette őket. Mikor már jó közel voltak hozzá, a furfangos falubeli hirtelen rákiáltott: *Sándor, te!*... Az őszöreg ember erre a szóra csak felkapta a fejét, nézett körbe, hogy ki szólítja. Persze észrevette őket hamarosan, de akkor már késő volt, mert elárulta a nevét, hogy ő Petőfi Sándor. – De nem szólt egy szót sem, csak összehajította a könyvet, bedugta a tarisznyába, vette a botot, s iszkiri, már ott sem volt. Olyan gyorsan, fürgén szedegette a lábát. Mint egy húszesztendős. Elment Királyhelmece felé, lehet, hogy Erdélybe ment, de lehet, át a határon, mert azontúl sem látta senki.”³⁴

30 Bencze Cs. Attila: i. m. 11.

31 Péterfy Tamás: i. m. 120–129. (Népszerűsítő feldolgozásban.)

32 Dobos Ilona: *Paraszti szájhagyomány, városi szóbeliség*. 138.

33 Magyar Zoltán: *Tatárok, betyárok, bányarémek. Folklorhagyományok Nagybánya vidékén*. Nagybánya, 2010, Teleki Társaság, 73–74. – Görbe István gyűjtése, 1958–1960.

34 Dienes András: *A legendák Petőfije*, 270.

Családi hagyományra hivatkozva szintén Dienes András írja, hogy apai nagyapja megesküdött rá, hogy a pesti Zöldfa utcai házukban két napig rejtőzött a padláson a költő (ahol verseket is írt, és „tengernyi vörösbort megivott”).³⁵ Hajdúhadházon egy szekeres gazda azt állította, hogy a székelyhídi vásárban hallotta, hogy Petőfi minden évben meglátogatja édesanyja sírját.³⁶ A Csongrád vármegyei Csanádpalotán egy ott bujdosott '48-as tisztról, aki utóbb Gyuri szabó néven ott is telepedett le, egyesek szintén úgy vélték, hogy az illető valójában Petőfi volt.³⁷

Tudjuk, hogy nevében írt, illetve neki tulajdonított versek nagy számban forogtak közkézen a halála után is. Talán innen erednek azok a hagyományok, melyek a versíró bujdosót állítják középpontba. Egy ilyen elbeszélés szerint álruhában bujdosott az országban, és pajták meg pincék ajtajára írta verseit, hogy az emberek ebből tudják meg, hogy még él.³⁸ Még eredetibb a következő történet:

„Nem halt meg Petőfi a csatában. Kijött a csatából. Csabára ment, ott hallotta, hogy Görgei lepaktázott az ellenséggel. Gyorsan kocsira ült Petőfi, hogy elmenjen Világosra, agyon akarta ütni Görgeit. Mentek a kocsival, eltört a kocsi alatta. Kovácsot hívtak, megcsinálták, mentek tovább. Megint eltört alatta a kocsi, megint megcsinálták, harmadszor is eltört a kocsi. Szidta Petőfi a kovácsokat, hogy miattuk nem tud elmenni Világosra, de csak eljutott. Mikor odaért, hallotta, hogy Görgei már eladta a magyar sereget és a tizenhárom tábornokot. Petőfi mikor meghallotta, vett egy kocsi diót, éppen dióverés ideje volt, megfúrta a diókat, minden dióba tett egy cédulát. Vers volt a cédulákon, le volt írva minden, hogy árulta el Görgei Magyarországot és a tizenhárom tábornokot. Akkor elment bujdosni az országba Petőfi, felöltözött svábnak, mint aki diót árul, járt a szekérral, árulta a diót. Az emberek megvették a diót, eltették, és amikor karácsonykor diót törtek, akkor tudta meg az egész ország, kicsoda Görgei, milyen nagy áruló. Gondolkoztak az emberek, hogy jött a cédula a diókba, eszükbe jutott a sváb, aki árulta, tudták már, hogy Petőfi volt. De Petőfi sehun se volt már, többet se látták.”³⁹

35 Dienes András: *A Petőfi titok*, 138.

36 EA 2065/240. – Aukner Tibor gyűjtése, 1947.

37 Dömötör Ákos: i. m. 52.

38 EA 2065/89. – Aukner Tibor gyűjtése, 1947. Valószínűleg ponyvaváltozata is létezett.

39 Dienes András: *A legendák Petőfije*. 268. Péterfy Tamás további három olyan Petőfi-mondát közöl gyűjteményében, melyek a bujdosó költőt örökítik meg: Petőfit a torockói molnár gyógyítja ki sebeiből; a Hargitán egy székely lány ápolja, s a költő ott marad vele mint pásztor; Háromszéken a Lakóca-hegy *Petőfi kövén* évente egyszer megpihen) – e szövegek népi eredete azonban nem igazolható egyértelműen. További adatok Dienes gyűjtéséből: „*Nagybányán* egy növegytel védelme alatt állt a bujdosó költő, *Aradon* egy tímármesternél, *Diószegen* egy kovácsnál látták, *Pécsen* egy patikus rejtegette, *Marcaltón* egy grófnő. *Göcsben* drótostót ruhában ismertek rá, *Zilahon* deszkaárus székely parasztleánynek öltözve” (Dienes András: *Petőfi titok*, 140.). Az ezredfordulón Kalotaszeg székvárosában jegyeztük fel, hogy a költőt

Bár Petőfi 1849. július 31-én Fehéregyháza mellett nagy valószínűséggel el-
esett a csatában, halálának hírére sokan még évek múltán sem hitték el. Főként
az 1850–1860-as években volt elterjedve az a vélekedés, hogy a költő él, amit mi
sem bizonyított jobban, mint hogy szélhámósok egész sora adta ki magát Petőfi-
nek, csalva ki pénzt hiszekegy emberektől, vagy tartatva el magukat egyesek-
kel. Az ál-Petőfik emléke még száz év múltán is élő volt többfelé. Pest megyében
beszélték, hogy „sokan csellengtek még azután is sebesültek Petőfi képében”.⁴⁰
A Délvidéken így emlékeztek: „Halála után megjelentek ál-Petőfik, akik möntek
faluru-falura, azt állították, hogy Petőfi nem holt meg, űk azok. A nép hamar
rájött a furfangra, elűzte őket.”⁴¹

Káplai Lajos, aki iskolatársa volt a költőnek, és a soproni katonáskodás idejéről
is jól ismerte, 1851 júliusában napokig etetett-itatott egy ál-Petőfit, s az emlékül
kapott mogyorófa botot mint becses ereklyét őrizte.⁴² Egy másik eset szerint még
egy volt kritikusatól is sikerült egy ilyen ál-Petőfinak pénz kicsalni.⁴³ Az 1850-es
években angliai emigránsok között is feltűnt Petőfi neve alatt egy szélhámós,
aki valójában egy selyemtakács volt, és Londonon kívül a Jersey-szigeteken is
megfordult, az ottani magyarokat is lépre csalva.⁴⁴ 1877-ben egy Manasse Dániel
nevű szélhámós a szibériai legendával összefüggésben hirdette azt, hogy Orosz-
országban egy ólombányában találkozott Petőfivel. Még képviselői interpelláció
is született ez ügyben – mígnem lelepleződött a csaló, aki valójában a börtönben
találta ki a történetet, hogy általa némi pénzre tegyen szert.⁴⁵

Szemléletes a költő rokonának és jó barátjának, Bathó Ferencnek az esete,
akivel Petőfi Marosvásárhelyen az egyik utolsó estéjét együtt töltötte. Mint Die-
nes András leírja: „Bathó 1850 áprilisában a mágocsi pusztán lakott, Szendrey
Ignácnál, a költő apósánál, amikor egy este egy hódmezővásárhelyi asszony
kereste fel, hogy jöjjön be Vásárhelyre, mert egy »menekült úr« van nála, aki
beszélni kíván vele. Bathó szobája falán egy Petőfi-arckép függött, amit meg-
látott az asszonnyal jött gyereklány és felkiáltott:

– Nini, ez annak a bácsinak a képe, aki nálunk lakik...

Bathó nem tétozozott, átment azonnal Vásárhelyre, ahol az asszony lakásán
– valami kis udvari szobában – ott állt előtte maga Petőfi. »Soha ember és ember
között nagyobb hasonlatosság nem létezett; ugyanazon arc, hajviselet, szemek,
még a Petőfinél oly sajátságos fejfelkapás, mozdulatok, a lépések megnyomása,
és maga a hang is ugyanaz« – beszélte el Bathó.

a szabadságharc bukását követően Kolozsváron, a Farkas utcában látták (Magyar Zoltán:
Kalotaszegi népmondák. Budapest, 2004, Balassi Kiadó, 213 (Magyar Népköltészet Tára V).

40 Dömötör Ákos: i. m. 51.

41 Penavin Olga: i. m. 136.

42 Dienes András: *A Petőfi titok*, 138.

43 Dienes András: *A Petőfi titok*, 139.

44 Dienes András: *A Petőfi titok*, 139.

45 Bencze Cs. Attila: i. m. 11.

- Mi tetszik önnek, uram? - kérdezte a Petőfi-alteregőtől.

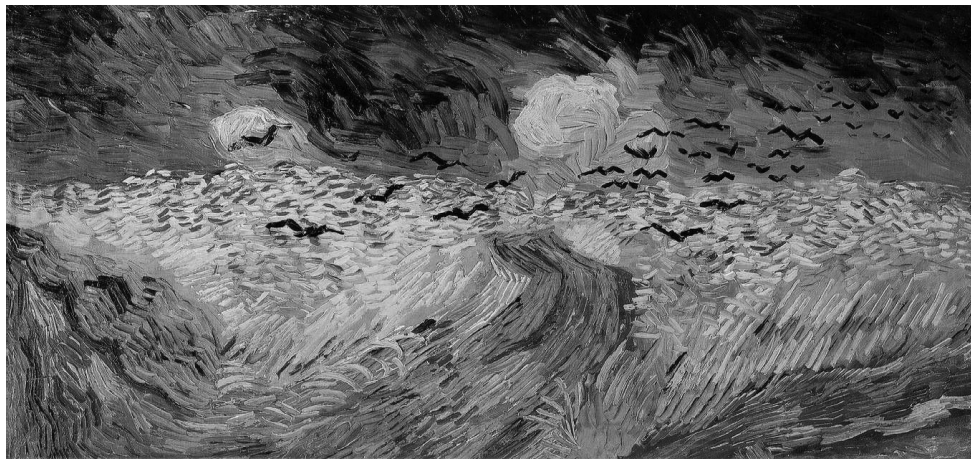
- Hát nem ismeresz rám, Feri? - nyújtotta neheztelően a kezét a másik - én vagyok, Sándor...

- Uram - mondta a gyanakvó Bathó - az igaz, hogy ön bámulatosan hasonlít Petőfihez, hogy az embert zavarba hozza, de ön mégsem az...

Erre az állítólagos menekült beszélni kezdett Júliáról, Zoltán fiáról, debreceni összejöveteleikről, utazásairól, csupa olyan dolgokról, amit 'nem tudhatott más, csak Petőfi'. Meggyőzte Bathót, már tegezték egymást, húsz forintot adott a bujdosónak, majd abban egyeztek meg, hogy Bathó visszamegy Szendrey Ignácért, a bujdosó várja meg őket...

Dehogy várta, tudta, hogy az após leleplezi, a gyűlölet sokkal jobb detektív, mint a rokonszenv. A húsz forintért azonnal hozatott egy pár új csizmát, azt felrántotta a lábára, és úgy elfüstölt..."⁴⁶

Az ál-Petőfikről szóló számos történet több neves író is megihlette. Ilyen álruhás alak szerepel már Jókai *Az új földesúr* című regényében is, Krúdy Gyula pedig egy külön művet szentelt e témának *Ál-Petőfi* címmel.⁴⁷

46 Dienes András: *A Petőfi titok*. 138-139. A Jászságban még a 20. század elején is emlegettek egy ott élő „ál-Petőfit”: EA 27519/14. Tóth Klára gyűjtése, 1997.

47 Az Ál-Petőfik néprajzi irodalmához lásd még Dobos Ilona: *Paraszti szájhagyomány, városi szóbeliség*. 140; Magyar Zoltán: *Halhatatlan és visszatérő hősök. Egy nemzetközi mondatípus Kárpát-medencei redakciói*. Budapest, 2001, Akadémiai Kiadó, 232-233